

ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА М.І. ГАНУЩАКА

24 липня 2007 року пішов з життя відомий український хімік-органік Микола Іванович Ганущак.

Микола Ганущак народився 25 листопада 1934 р. в с. Чернятин Городенківського району Івано-Франківської області в селянській родині. Його батько загинув на фронті в січні 1945 р., що важко позначилося на долі всієї сім'ї. Незважаючи на скрутні умови життя, Микола Ганущак успішно закінчив у 1952 р. Городенківську середню школу і вступив на хімічний факультет Чернівецького університету. Здібний студент брав активну участь у наукових гуртках, щорічно виступав з доповідями на університетських конференціях.

Важливе значення мала й переддипломна практика у Москві в Інституті органічної хімії ім. М. Зелінського АН СРСР, де молодий хімік освоював методи синтезу галогензаміщених винілових ефірів. Водночас відвідував Московський університет і слухав лекції видатних хіміків: О. Несмеянова, О. Реутова, О. Коста та інших. Ця практика, а потім дипломна робота, присвячена вивченню купрокаталітичної взаємодії дієнів з ароматичними солями діазонію, пробуджували глибокий інтерес М.І. Ганущака до наукових досліджень. Значний вплив на формування його світогляду зробив талановитий хімік і наставник Андрій Володимирович Домбровський, який тоді готувався до захисту докторської дисертації і першим аспірантом якого був М.І. Ганущак. Органічна хімія стала сенсом його життя. Микола Іванович опублікував у провідних хімічних журналах понад 400 статей та одержав 48 патентів, що є фундаментальним науковим здобутком. Основним напрямком його наукової роботи є широкопланові дослідження взаємодії ароматичних солей діазонію з ненасиченими сполуками. М.І. Ганущаком систематично досліджено реакції галогенідів арендіазонію з мононенасиченими та дієновими сполуками.

Реакцією 4-хлор-1-арил-2-бутенів з піперидином, тетрагідрохіноліном, піридином розроблено методи одержання третинних амінів - 4-N-аміно-1-арил-2-бутенів. При дії на останні йодистого метилу з кількісними виходами одержано четвертинні солі, які є ефективними антимікробними та терапевтичними препаратами, що характеризуються гіпотензивними, курарезуючими і гангліоблокуючими властивостями. Ці дослідження були покладені в основу докторської дисертації, яку Микола Ганущак з успіхом захистив у травні 1973 р. в Ленінградському технологічному інституті.

М.І. Ганущаком відкрита реакція ароматичних солей діазонію з алкенами та дієнами в присутності аноноїдних реагентів – реакція аніонарилювання і показано, що відома реакція Меєрвейна є частковим випадком цієї реакції. Реакцією ароматичних солей діазонію з алкенами в присутності йодидів металів М.І. Ганущаку вдалось розробити метод одержання – 1-йод-2-арилетанів, які можуть містити йод як біля первинного, так і вторинного й третинного атомів вуглецю.

Педагогічна діяльність М.І. Ганущака розпочалась ще у 1957 р., коли після закінчення Чернівецького університету Микола Іванович почав працювати вчителем фізики і хімії в Рукшинській школі Хотинського району Чернівецької області. У 1962-1976 рр. працював старшим викладачем, доцентом, а потім професором кафедри органічної хімії Чернівецького університету. Більше 25 років очолював кафедру органічної хімії Львівського університету, де блискуче читав лекції з курсу органічної хімії. Лекції професора Ганущака назавжди залишаться в пам'яті сотень випускників Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича та Львівського національного університету ім. І. Франка. Микола Іванович був не тільки талановитим хіміком, але й непересічною широкою людиною, знавцем літератури, історії та мистецтва. Багато його вихованців успішно працюють науковцями, викладачами, працівниками хімічної промисловості, вчителями хімії в усіх регіонах України. Ним підготовлено два доктори та 18 кандидатів хімічних наук.

Професор М.І. Ганущак багато років був активним членом редакційної колегії нашого видання - «Наукових записок Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Хімія».

Відійшла у вічність світла людина, яка була великим патріотом України та талановитим вченим. Він повернувся назавжди в своє рідне село Чернятин на Івано-Франківщині, звідки колись юнаком пішов у світ за знаннями. Образ професора М.І. Ганущака назавжди залишиться в пам'яті його близьких, друзів та учнів.

Редакційна колегія